

ХУЛОСАИ НИҲОИИ

шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-059 назди Институту масъалаҳои об, гидроэнергетика ва экологияи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон
чиҳати Ҳимояи диссертатсиҳо барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори
фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисос, номзадӣ илм

Парвандаи аттестатсионии № _____

Қарори шӯрои диссертатсионӣ аз 8 декабри соли 2022 суратчаласаи №6-1

Барои сазовор донишҷу Расулзода Ҳомидҷон Ҳасан, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмӣ номзоди илмҳои техникӣ аз рӯи ихтисоси 25.00.27 – Гидрологияи хушкӣ, захираҳои обӣ, гидрохимия.

Диссертатсияи Расулзода Ҳомидҷон Ҳасан дар мавзӯи: *«Ҳусусиятҳои хоси ташаккулёбии ва истифодаи оқилонаи захираҳои оби ҳавзаи дарёи Панҷ»*, аз рӯи ихтисоси 25.00.27 – Гидрологияи хушкӣ, захираҳои обӣ, гидрохимия ба ҳимоя 22.09.2022 қабул карда шуд, суратчаласаи №2-1 Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-059 назди Институту масъалаҳои об, гидроэнергетика ва экологияи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон бо нишонаи 734042, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, кучаи Айнӣ, 14А. (фармоиши КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон №192/шд аз 01.07.2022).

Довталаби дараҷаи илмӣ Расулзода Ҳомидҷон Ҳасан 2 майи соли 1966 дар ноҳияи Ваҳдати Ноҳияҳои тобеъи маркази Ҷумҳурии Тоҷикистон таваллуд шудааст.

Унвонҷӯ Расулзода Ҳомидҷон Ҳасан соли 1992 Донишқадаи обухавошиносии шаҳри Одессаи Ҷумҳурии Украинаро бо ихтисоси «Муҳандис-метеоролог (агрометеорология)» хатм намудааст, ФВ №729811.

Дар айни ҳол Расулзода Ҳомидҷон Ҳасан дар вазифаи директори Маркази илмӣ-тадқиқотии Кумитаи давлатии идораи замин ва геодезии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон кор мекунад.

Диссертатсия дар Институту масъалаҳои об, гидроэнергетика ва экологияи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон иҷро шудааст.

Роҳбари илмӣ:

- номзоди илмҳои техникӣ, Қодиров Анвар Саидкулович, Институту масъалаҳои об, гидроэнергетика ва экологияи АМИТ, озмоишгоҳи захираҳои об ва равандҳои гидрофизикӣ, ходими калони илмӣ.

Мукарири расмӣ:

- Розиков Зафар Абдукаҳорович, доктори илмҳои техникӣ, Донишқадаи кӯҳию металлургии Тоҷикистон, кафедраи экология, профессори кафедра;

- Боқиев Боқӣ Раҳимович, номзоди илмҳои техникӣ, Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик М.С.Осимӣ, кафедраи системаҳои таъмини об, газу гармӣ ва ҳавотозакунӣ, дотсенти кафедра.

Муқарризони расмӣ зикргардида ба диссертатсия тақризи мусбат додаанд.

Муассисаи пешбар: Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни дар хулосаи мусбат додашудаи муассиса (суратчаласаи №2 аз 14 ноябри соли 2022), ки аз тарафи раиси чаласа, мудирӣ кафедраи географияи табиӣ Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни, номзоди илмҳои география, дотсент Рауфов Р.Н., эксперт ва омодакунандаи лоиҳаи тақриз, муаллими калони кафедраи географияи табиӣ Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни, номзоди илмҳои техникӣ Мадғозиев У.Ҷ. ва котиби чаласа, муаллими калони кафедраи географияи табиӣ Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни, номзоди илмҳои география Имомов А.А. ба имзо расидааст ва аз ҷониби ректори Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни, д.и.т., профессор Ибодуллозода А.И. тасдиқ шудааст.

Диссертатсияи Расулзода Ҳомидҷон Ҳасан дар мавзӯи «*Хусусиятҳои хоси ташаккули ва истифодаи оқилонаи захираҳои оби ҳавзаи дарёи Панҷ*» кори илмӣ ба анҷом расонидашуда буда, он ба талаботҳои низомномаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон №267 аз 30.06.2021 с. тасдиқ шудааст, мувофиқат менамояд.

Диссертатсия ба бандҳои 1, 2, 3 ва 4-и шиносномаи ихтисоси 25.00.27 – Гидрологияи хушкӣ, захираҳои обӣ, гидрохимия мувофиқ аст. Муаллифи рисола Расулзода Ҳомидҷон Ҳасан сазовори дараҷи илмӣ номзоди илмҳои техникӣ аз рӯи ихтисоси 25.00.27 – Гидрологияи хушкӣ, захираҳои обӣ, гидрохимия мебошад.

Унвонҷӯ дорои 21 мақолаи нашршуда, аз ҷумла: 1 монография; 4 мақола дар нашриётҳои тақризшавандаи эътирофнамудаи КОА назди Президенти ҶТ, 17 мақола дар нашриётҳои хориҷӣ (3 мақола дар сохтори Scopus), 3 мақола дар сохтори ШИИР (Шохиси иқтибосҳои илмӣ Русия) ва 7 мақолаи яккамуаллифӣ нашр гардидааст.

Навгонии кори илмӣ:

- Вобастагии миқдори боришот аз баландии мавзеъ дар ҳавзаи дарёи Панҷ, инчунин тақсимшавии боришот аз рӯи мавсимҳо дар ҳавза муайян карда шудааст;

- Ҷараёни хусусияти иқлимӣ ва таъсири он ба шароити ташаккули маҷрои ҳавзаи дарёи Панҷ дар давраи муосир, дар асоси таҳлили 11 дарёи ҳавза ва қазияҳои асосии мавзеи ташаккули маҷрои ҳавзаи дарё нишон дода шудаанд. Ҳангоми таҳлили миқдори солонаи боришот тағйирёбии назарраси миқёсӣ ва фосилавии онҳо муайян шуда, ба давраҳои ниҳоят хушк ва намнок ҷудо карда шудаанд;

- Тақсимшавии фосилавии захираҳои оби ҳавзаи дарёи Панҷ муайян гардида, нишондоди миёнаи моҳона, маҷрои камтарин ва баландтарини дарёи Панҷ нишон дода шудааст;

- Нақши фаъолияти хочагидорӣ дар ҳавзаи дарёи Панҷ ва идоракунии маҷро дар давраи муосир нишон дода шудааст. Бо мақсади арзёбии умумии таъмини аҳоли ба оби нушокии захираи қиёсӣ (захира ва пешгӯиҳо)-и ҳавзаи дарёи Панҷ муайян карда шудааст;

- Хусусияти ташаккули серобӣ дар ҳавзаи дарёи Панҷ муайян шуда, усулҳои ченкунии серобӣ нишон дода шудаанд;

- Тағйирёбии ҳарорати ҳаво аз рӯи таҳлили тағйирёбии моҳонаи ҳарорат дар шабакаҳои гуногуни минтақаи Помир дар солҳои 1991-2016 дар муқоиса ба солҳои 1961-1990 арзёбӣ шуда, маҷрои дарёи Панҷ дар шароити муосири тағйирёбии иқлим муайян карда шудааст.

Натиҷаҳои асосии диссертатсия дар маҷаллаҳои зерин ба нашр расидаанд:

Мақолаҳо дар маҷаллаҳои, аз ҷониби КОА назди Президенти ҶТ тавсияшуда:

1. Расулов, Х.Х. Условия формирования стока бассейна реки Пяндж на современном этапе // [Текст] / Х.Х. Расулов, Н. Носиров, Н.Н. Степанова / Вестник ТГУК, №4(17), -Душанбе, 2016, -С. 94-106.

2. Расулзода, Х.Х. Физико-географические факторы формирования стока и водного режима в бассейне реки Пяндж // [Текст] / Х.Х. Расулзода, З.В. Кобулиев, А.С. Кодиров / Научный журнал «Наука и инновация». №3, -Душанбе, 2018. -С. 170-176.

3. Расулзода, Х.Х. Элементный состав атмосферного аэрозоля и почв Таджикистана // [Текст] / С.Ф. Абдуллаев, В.А. Маслов, Х.Х. Расулзода, М.Н. Рахматов / Вестник Таджикского национального университета. Серия естественных наук. -Душанбе, -2018. -№1. -С. 77-83.

4. Расулзода, Х.Х. Основные проблемы зона формирования стока бассейна реки Пяндж // [Текст] / Х.Х. Расулзода, Ш.С. Кодиров / Научно-исследовательский журнал «Вестник педагогического университета», №1-2019, Душанбе. -2019. -С. 173-180.

Ба автореферати диссертатсия 3 тақризи мусбат ворид шуд:

1. Аз номзади илмҳои география, сармухандиси аграрии Идораи хочагии қишлоқи Вилояти Майсани Ироқ, Аль-Нуссаири Хусам Халаф Кадим. Тақриз мусбӣ мебошад, инчунин эродҳои зеринро дорад:

- *Из текста автореферата неясны преимущества модели МОТСаО и обоснование ее использования;*

- *В целях и задачах исследования и научной новизне работы определен анализ пространственного распределения водных ресурсов бассейна реки пяндж, однако в этом анализе предполагается использование геоинформационных систем и дистанционное зондирование.*

2. Аз номзади илмҳои география, омӯзгори калони кафедраи идораи замин ва кадастри ДАТ ба номи Ш. Шохтемур Алиев Н.Н. Тақриз мусбӣ мебошад, эродҳо надорад.

3. Аз номзади илмҳои география, дотсент, сарҳодими илмии Институти география ва идоракунии табиати МХ “Комплекси байналмилалӣ илмӣ “Астана”” Байшоналов С.С. Тақриз мусбӣ мебошад, эродҳо надорад.

Шӯрои диссертатсионӣ қайд мекунад, ки натиҷаҳои мувофиқтарини ба даст овардаи унвончӯ чунинанд:

- **муайян карда шудааст**, ки мунтазам баланд шудани ҳарорати ҳаво ва кам шудани боришот дар мавсими гармӣ боиси таъсири манфӣ ба ташаккули оби ҳавзаи дарёи Панҷ мегардад. Тақсимооти боришот ва ҳарорати ҳаво дар ҳавза ба хусусиятҳои географӣ вобаста аст, аз ин рӯ, равандҳои ташаккули чараён низ аз мавқеи баландии ҳавзаҳо мутаносибан вобастагӣ дорад;

- **маълум карда шуд**, ки миқдори ташаккули зиёдтарини солона ба ҳисоби миёнаи бисёрсола дар моҳи июл рост меояд; дар баъзе ташаккули миёнамоҳӣ ба миқдори зиёдтарин дар моҳи август ва нисбатан камтар дар моҳи июн рост меояд. Камшавии об аз моҳи октябр то моҳи феврал идома меёбад, дар моҳи март бошад андаке болоравии об оғоз мешавад (15-20%), ки дар натиҷаи обшавии барф дар доманакӯҳҳо ва қисматҳои поёнии кӯҳҳо, инчунин боришот, ки дар фасли баҳор пайдо мешаванд;

- **пешниҳод шуд**, ки ҷиҳати мутобиқ шудан ба тағйирёбии мавсимии иқлимӣ дар болооби ҳавзаи д.Панҷ муҳлати истифодаи чарогоҳҳо ва дар поёноби он муҳлати кишоварзӣ аз нав дида баромада шавад. Иқтидори иншоотҳои обтозакуни нисбат ба партови об 2,8 маротиба камтар ба қайд гирифта шудааст, ки боиси ифлосшавии сифати он мегардад. Ҳавзаи д.Панҷ аз захираҳои гидроэнергетикӣ бой мебошад, ки то ҳол ба таври зарурӣ истифода нашудааст. Бояд ин масъала ҳангоми лоиҳакашӣ ва ноҳиябандии дарё ба таври ҷидди ба инобат гирифта шавад.

Аҳамияти назариявии омӯзиш ба он асос меёбад, ки:

Натиҷаи таҳқиқотҳои мавзуи мазкурро ҳангоми пешгӯии тағйирёбии нишондодҳои маҷрои об ва обнокии дарёи Панҷ дар шароити кунунии тағйирёбии иқлим метавон истифода бурд. Маълумотҳо ва натиҷаҳои мавзуи мазкур метавонад барои мутахассисони илмҳои бо ҳам наздик (обшиносҳо, экологҳо, ҳифзи муҳити зист ва дигарҳо), инчунин барои ташкилотҳо ва мақомотҳои марбутатаи соҳавӣ аҳамиятии муҳим дошта бошад.

Аҳамияти амалии таҳқиқот. Натиҷаи тадқиқот дар муассисаҳои зерин истифода шуда, ҳуҷҷати тасдиқкунанда ба даст оварда шудааст:

- дар Кумитаи ҳифзи муҳити зисти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон барои усулҳои обёрикунӣ бо назардошти тағйирёбии иқлим ва пешгӯии шароитҳои обуҳавошиносӣ истифода шудааст;

- дар Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Ш.Шоҳтемур, ҳангоми таълими донишҷӯён, ва иҷрои тадқиқотҳои илмии магистрон ва докторантони PhD истифода бурда шудааст.

Саҳми шахсии муаллиф аз интихоби мустақили самти таҳқиқот ва усулҳои ҳалли вазифаҳои гузошташуда иборат мебошад. Муаллиф бевосита дар барномаҳо ва лоиҳаҳои ба мавзӯ таалукдошта, дар ҷамъоварии маълумотҳо, таҳлил ва муҳокимаронии натиҷаҳои ба даст

омада, омода намудани маводҳо барои нашр иштирок намудааст. Тасвияти хулосаҳои асосии мавзӯи диссертатсия аз тарафи унвончӯ иҷро шудаанд.

Муқаррарот, хулосаҳо ва тавсияҳои илмӣ дар кори диссертатсионӣ таҳияшуда асоснок мебошанд, мундариҷаи кори илмиро объективона инъикос меkunанд ва бо миқдори зиёди маълумотҳои таҷрибавӣ, натиҷаҳои тадқиқоти илмӣ, ки шахсан муаллиф ба даст овардааст ва таҳлили муфассал шудааст, мавҷуд мебошанд.

Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-059 дар ҷаласаи худ 8 декабри соли 2022 тибқи бандҳои 31-33 Низомномаи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, №267 аз 30.06.2021 с.) аз Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дархост менамояд, ки ба унвончӯ Расулзода Ҳомидҷон Ҳасан дараҷаи илмӣ номзади илмҳои техника аз рӯйи ихтисоси 25.00.27 – Гидрологияи хушкӣ, захираҳои обӣ, гидрохимия дода шавад.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-059 10 нафар иштирок доштанд, аз ҷумла докторони илм 4 нафар аз рӯйи ихтисоси рисолаи дифоъшаванда 25.00.27 – Гидрологияи хушкӣ, захираҳои обӣ, гидрохимия, ки дар воҳурӣ аз - 10 шахсоне, ки аъзои Шӯро мебошанд, овоз доданд: "ҷонибдор" - 10, "зид" - нест, "бюллетенҳои безътибор" - нест.

Раиси Шӯрои диссертатсионӣ

Амирзода О.Ҳ.

Котиби Шӯрои диссертатсионӣ

Ҳасанов Н.М.

“8” декабри соли 2022

